

TÜRK LİRASI'NDAN SIFIR ATILMASI İŞLEMİNİN TÜKETİCİ DAVRANIŞLARINA ETKİSİ: TRABZON ÖRNEK OLAYI

İbrahim AL^(*)
Hasan ÖZYURT^(**)

Özet: Bu çalışma, 2005 yılında gerçekleştirilen TL'den sıfır atılması işleminin tüketicilerin tutum ve davranışları üzerindeki etkilerini araştırmaktadır. Çalışma kapsamında bir anket çalışması yürütülmüştür. Bulgular, fayda-maliyet analizi çerçevesinde YTL'ye geçişin yerinde bir uygulama olduğunu ve YTL'ye uyumun kolay sağlandığını ortaya koymuştur. Ayrıca, operasyonla birlikte YTL'nin itibarı artmış, diğer psikolojik ve ekonomik beklentiler üzerinde ise önemli bir etkisi olmamıştır. Operasyonun başarısı paradan sıfır atılması ihtiyacının tekrar ortaya çıkmamasıyla değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, başarının sürdürülebilirliği enflasyonla mücadeledeki etkinliğe bağlıdır.

Anahtar Kelimeler: TL'den Sıfır Atılması, Para Reformu

Abstract: This study investigates that the effects on the attitude and behaviour of consumers of the operation the deleting zeros from Turkish Liras in 2005. In this content, a questionnaire was applied. The findings has marked that transition to New Turkish Liras has been a correct application within the framework cost-benefit analysis and has harmonized to New Turkish Liras easily. Also, reputation of New Turkish Liras has increased through this operation but it hasn't had an important effect on the psychological and economical expectations. The accomplishment of this operation should be assessed according to appearance no need of deleting zero from Turkish Liras again. Accordingly, the sustainability of this accomplishment depend on efficiency of fighting against inflation.

Key Words: The Deleting Zeros From Turkish Liras, Currency Reform

I. Giriş

Enflasyon ulusal paraların hesap birimi, değişim ve değer saklama aracı olma gibi asli fonksiyonlarını kaybetmesine yol açmakta; hükümetlerin ve merkez bankalarının güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Enflasyon dönemlerinde, halkın değeri düşeceği beklenen ulusal parayı bir an önce elinden çıkarma gayreti, paranın dolaşım hızını artırmaktadır. Artan dolaşım hızı, bir yandan banknot kalitesini düşürmekte, diğer yandan ise üst değerde banknotların piyasaya sürülmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu durum parasal değerlerin kayıt ve ifade edilmesinde teknik problemlere yol açmakta, paranın itibarını düşürmekte ve halkın psikolojisini bozmaktadır. Paraya duyulan güvenin yeniden sağlanması ve yukarıda belirtilen teknik, ekonomik ve siyasi

---

^(*) Arş.Gör. Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

^(**) Prof. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

problemlerin aşılması amacıyla ulusal paralarda ve parasal kurumların yapısında değişiklikler gündeme getirilmektedir.

Ulusal para yapılan değişiklikler kapsamında ilk akla gelen ve en sık uygulan yöntem paradan sıfır atılmasıdır. Ayrıca paranın adının değiştirilmesi, fiziksel özelliklerinin geliştirilmesi ve satın alma gücünün artırılması (Kalaycı, 1999: 44); yeni ulusal para veya yabancı para ile ulusal paranın yer değiştirmesi ya da birlikte kullanılması (Addison vd., 2001: 2) gibi yöntemler de uygulanabilir.

Para biriminin değiştirilmesi veya diğer bir ifadeyle para reformu genellikle enflasyonist dönemlerde ya da bu dönemlerin ardından gündeme getirilmektedir. Yüksek enflasyonun para yarattığı şişkinliğin sıfır atma yoluyla alınması, merkez bankalarının enflasyon ile mücadelede kullanabileceği ara hedef ve politikalar içinde yer almamaktadır. Bu reformlar para politikalarının uygulanması ve enflasyon ile mücadelede ancak yardımcı bir araç olabilmektedir. Bu tür uygulamalarda, enflasyonist baskının ortaya çıkardığı olumsuz psikolojinin giderilmesi, dolayısıyla enflasyonla mücadele programına yardım edilmesi, paradan kaçışın durdurularak para talebinin istikrarlı hale getirilmesi, tüketici harcamalarının disipline edilmesi, ekonomiye ve ulusal paraya uluslararası alanda saygınlık kazandırılması amaçlanmaktadır (Gür, 2004: 11).

Bireylerin psikolojik durumu, sosyal ve ekonomik davranışlarını etkileyen değişkenlerden biridir. Bu nedenle reform fikrinin temelinde, bireylerin gözünde itibarı zayıflamış paraya uygulanan istikrar programı ve düşen enflasyon sürecinde yeniden itibar kazandırılarak fonksiyonlarının yerine getirilmesine katkıda bulunulması yatmaktadır. Amaç, teknik problemlerin aşılması ve uygun psikolojik ortamın yaratılarak reel ekonomik ve siyasi çıkarımlar elde edilmesidir (Al, 2007: 68).

Mas (1995), para reformunun istikrar programıyla beraber politika yöntemlerinde değişiklik yapılacağı yönünde bir izlenim oluşturulmasına yardım edebileceğini; ancak parasal kuralları değiştirmeksizin yalnızca hesap biriminin değiştirilmesinin sorunu çözmeyeceğini ve paranın asli fonksiyonlarının yerine getirilmesini iyileştirmeyeceğini belirtmektedir. Flood-Garber (1980) de ekonomi politikalarında, parasal kurumların ve kuralların yapısında herhangi bir değişiklik yapılmaksızın yeni bir paranın piyasaya sürülmesinin belirtilen amaçlara ulaşılması için gerekli ve yeterli bir koşul olmadığını vurgulamaktadır. Önemli olan, paranın renk ve adında meydana gelen değişimlerden ziyade, yapılan yeniliklerin halkın beklentilerinde yaratacağı olumlu değişikliklerdir. Nitekim geçmiş uygulamalar, ekonomik reformlar yapılmadan ve enflasyon kontrol edilmeden gerçekleştirilen para operasyonlarının başarılı olamadığını ve yaşanan enflasyonist süreçle birlikte yeniden sıfırlı banknotlara döndüğünü göstermektedir. Dolayısıyla, bu operasyonların başarısı enflasyonla mücadeledeki etkinliğe bağlıdır.

Türkiye’de ise, yaşanan yüksek ve kronik enflasyonla mücadele çerçevesinde 2002 yılından itibaren Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı’nın uygulamaya konulması, Merkez Bankası Kanunu’nda yapılan değişikliklerle bankanın bağımsızlığının artırılması ve örtük enflasyon hedeflemesine geçilmesi gibi gelişmeler enflasyonla mücadeleye yardım etmiştir. Nitekim, 2004 yılından itibaren enflasyonun % 10 seviyesine düşürülmesi, döviz kurlarındaki oynaklıkların giderek azalması ve siyasal istikrarın sağlanması, 1983 yılından beri tartışılan TL’den sıfır atılması fikrini yeniden gündeme getirmiş ve 1 Ocak 2005 tarihinde TL’den altı sıfır atılarak YTL’ye geçilmiştir.

TL’den sıfır atılması ile birlikte, parasal tutarların kayıt ve ifade edilmesinden kaynaklı teknik problemlerin aşılmasının yanı sıra bir dizi psikolojik ve ekonomik etkilerinin de ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Serdengeçti (2004), bu operasyonla birlikte iktisadi bireylerin TL’ye duyduğu güvenin yenileneceğini ve bu güvenle istikrar programının devamı için sosyo-ekonomik iklimin daha uygun hale geleceğini ifade etmektedir. Akyazı (2002) TL’nin değişim, hesap birimi ve değer saklama aracı olma gibi asli fonksiyonlarına etkinlik kazandırılacağını ve insanların “güçlü paraya sahip olma” duygusunun, onların ekonomi politikalarına ve kurumlarına duydukları güveni artıracaklarını belirtmektedir. Böylelikle insanların ileriye daha güvenle bakabileceklerini, ekonomik faaliyetlerinde de daha uzun vadeli ve güvenle hareket edebileceklerini vurgulamaktadır. Bu durumun en önemli sonucu ise, büyümenin artmasıdır. Bunların yanı sıra, TL’nin YTL’ye dönüştürülmesiyle kayıt dışı ekonominin önemli bir kısmının kayıt altına alınması da beklenmektedir (TBMM, 2004: 3).

Ayrıca Kalaycı (2000), Günal (2000), Şen-Keskin (2004) sıfırların atılmasıyla birlikte fiyatların yukarıya doğru yuvarlanması, yoksullaşma duygusu ve tüketim tembelliği, para aldanımı ve uyum problemleri gibi olumsuz psikolojik ve ekonomik etkilere dikkat çekmektedir.

Williamson (2005), Türkiye’de uygulanan paradan sıfır atılması operasyonunu aynı işlemin FED tarafından yapıldığı ve Amerikan Doları’ndan bir sıfır atıldığı varsayımı altında incelemiştir. Williamson, FED’in para arzı davranışlarında herhangi bir değişiklik olmaması halinde para stokunun, fiyatların ve ücretlerin 1/10 oranına düşeceğini; ancak, hiç bir reel ekonomik faaliyetlerde değişiklik meydana gelmeyeceğini ifade etmiştir. Açıkçası bu durumlarda para yansızdır. Yani, para biriminin yeniden tanımlanarak para miktarının değiştirilmesinin hiçbir reel ekonomik etkisi yoktur. Ayrıca Wynne (2002), genel iktisat teorisinde bu tür bir para reformunun genel fiyat seviyesi üzerinde yukarı veya aşağı yönlü önemli bir etkisinin bulunmadığını ifade etmektedir. Ülke deneyimleri incelendiğinde ise, reformun ilk aylarında fiyatlarda yuvarlamalar nedeniyle az da olsa bir artış olabildiği görülmektedir (Bayır-Gülseren, 2004: 22). Ancak bu etkinin bir defaya mahsus olması ve süreklilik arz etmemesi beklenmektedir.

Bu çalışmada TL'den sıfır atılması operasyonu, gerekliliği, YTL'ye uyum durumu, psikolojik ve ekonomik etkileri ve başarısının sürdürülebilirliği çerçevesinde incelenmiş ve bu amaçla bir anket uygulanmıştır.

II. Araştırma

A. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, TL'den sıfır atılması operasyonuna karşı tüketicilerin tutum ve davranışlarının belirlenmesi, demografik değişkenlerin bu davranışlar üzerindeki etkilerinin araştırılması ve operasyon hakkında yapılan değerlendirmelere ışık tutulmasıdır.

B. Araştırmanın Metodolojisi

1. Örnek Seçimi

Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden gayeli (keyfi) örnekleme metodu kullanılmıştır. Dolayısıyla araştırma bulguları sadece araştırma kapsamındaki bireyler için geçerlidir ve genellenemez. Ana kütle Trabzon'da yaşayan, 17 yaşını doldurmuş örneklem birimindeki bireylerdir. Araştırma anketi, 317 kişiyle yüz yüze görüşme ve e-posta yoluyla anket yöntemleriyle uygulanmıştır. Örnekleme ait demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Örnekleme Ait Demografik Bilgiler

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde	Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde	
Cinsiyet	Kadın	140	44.2	Medeni Durum	Bekar	151	47.6	
	Erkek	177	55.8		Evli	166	52.4	
Yaş	17-30 arası	163	51.4	Meslek	Öğrenci	40	12.8	
	31-40 arası	74	23.3		Memur	122	38.5	
	41-50 arası	53	16.7		İşçi	35	11.0	
	51 ve üzeri	27	8.5		Emekli	18	5.7	
Aylık Gelir Düzeyi	0-450 YTL	63	19.9		Serbest	54	17.0	
	451-700 YTL	48	15.1		Ev Hanımı	20	6.3	
	701-1000 YTL	54	17.0		Diğer	28	8.8	
	1001-1300YTL	81	25.6		Eğitim Düzeyi	İlköğretim	35	11.0
	1301-1600YTL	29	9.1			Lise	67	21.1
	1601 YTL ve üstü	42	13.2			Üniversite	122	38.5
Toplam	317	100	Lisansüstü	93		29.3		
				Toplam	317	100		

2. Veri Toplama Yöntem ve Aracı

Araştırmada veri ve bilgilere ulaşmada yüz yüze görüşme ve e-posta yoluyla anket yöntemleri kullanılmış, araştırma anketi 15.02.2007 ve 15.03.2007 tarihleri arasında uygulanmıştır. Anket formunun ilk bölümünde araştırmanın amacı ve kapsamı ile ilgili bilgilere, ikinci bölümünde ise ileri sürülen teorik yapıyı ölçecek 22 soruya yer verilmiştir. Ankette 5'li Likert ölçeği (5; Kesinlikle katılıyorum,....., 1; Kesinlikle katılmıyorum) kullanılmış

ve cevaplayıcılardan sorulan her bir ifadeye ne derecede katılıp/katılmadıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Ölçeklerde yer alan ifadeler konuyla ilgili literatür incelenerek ve bazı öğretim üyelerinin görüşü alınarak hazırlanmıştır. Ankette yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği, kapsamı, uzunluğu, akıcılığı gibi özellikler örneklemdaki bireylerden rasgele belirlenen 20 kişiye yüz yüze anket yöntemiyle ön test yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre anket formunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ankette yer alan yargılara ait yanıtların yüzde dağılımı Ek 1’de gösterilmiştir.

C. Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

1.TL’den Sıfır Atılmasının Gerekliliğine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan bireylere, TL’den sıfır atılmasının gerekliliğine yönelik G1, G2 ve G3 yargıları yöneltilmiştir. G1 yargısına, katılımcıların %83.6’sı katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Beklenildiği gibi, bol sıfırlı rakamların işlem ve kayıtları zorlaştırdığı ve bu uygulamanın bir zorunluluk haline geldiği görüşü katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından paylaşılmaktadır.

Türkiye’de paradan sıfır atılması operasyonunun arkasında siyasi gerekçelerin de olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle katılımcılara G2 yargısı yöneltilmiş ve konu hakkındaki genel fikirleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %56.5’i bu operasyonun arkasında hükümetin yıllardır tartışılan fakat yapılamaya bir operasyonu yaparak siyasi prestij sağlama isteğinin önemli bir gerekçe oluşturduğunu düşünmektedir.

Şüphesiz ki, paradan sıfır atılması operasyonunun çeşitli faydaları ve maliyetleri vardır. Ankette katılımcılara G3 yargısı yöneltilerek fayda-maliyet analizi çerçevesinde uygulamayı değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların %69.7’si bu uygulamanın olumlu bir uygulama olduğunu düşünmektedir.

2.YTL’ye Uyum Durumu Yönelik Bulgular

Yeni bir para birimine geçilmesi kısa veya uzun bir uyum sürecini gerektirmektedir. Ankette, uygulamanın uyum süreci hakkında fikir edinebilmek amacıyla katılımcılara U1,...,U4 yargıları yöneltilmiştir.

U1 yargısına, katılımcıların %65’i katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu YTL’ye geçişte önemli bir uyum problemi yaşamamıştır.

YTL’deki mevcut uyum durumu hakkında fikir edinebilmek amacıyla katılımcılara U2 yargısı yöneltilmiştir. Bir önceki yargıya verilen yanıtlarla da tutarlı olarak katılımcıların %80.1’i şu an uyum problemi yaşamadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla, zaten düşük orandaki uyum problemi büyük ölçüde aşılmış bulunmaktadır.

YTL’ye uyumu kolaylaştıran etkenler incelendiğinde, YTL banknotların eski TL banknotlarla aynı fiziksel özelliklerde basılmasının önemli bir yeri vardır. Bu uygulamanın YTL’ye uyum üzerindeki etkisi araştırılması

için ankette U3 yargısına yer verilmiştir. Beklenildiği gibi, katılımcıların %86.7 gibi büyük çoğunluğu yeni banknotların eskileriyle aynı fiziksel özelliklerde basılmasının YTL'ye uyumu kolaylaştırdığını düşünmektedir.

Toplum tarafından YTL'ye uyum sağlanmasının kolay olup olmadığı araştırılması amacıyla katılımcılara U4 yargısı yöneltilmiş ve bu konudaki genel düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu yargıya, katılımcıların %31.3'ü kesinlikle katılmıyorum veya katılmıyorum, %20.5'i kararsızım, %48.3'ü katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir.

Yukarıdaki verilere göre, YTL'ye geçişte önemli bir uyum probleminin yaşanmadığı ve kolay bir geçiş süreci yaşandığı düşünülmektedir. Bu sonucun arkasında, toplumun eğitim durumu ve yaş yapısı gibi demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerin zamanla kazanılan deneyimin, yapılan tanıtım faaliyetlerinin ve yeni banknotların eskileriyle aynı özelliklerde basılmasının önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir.

3. Operasyonun Psikolojik Etkilerine Yönelik Bulgular

Çalışmada katılımcılara operasyonun beklenen muhtemel psikolojik etkilerinin ortaya çıkıp çıkmadığının araştırılması amacıyla P1,...,P7 yargıları yöneltilmiştir.

P1 yargısına, katılımcıların %45.7'si katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını verirken, P2 yargısına katılımcıların %38.8'i katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum, %20.5'i de kararsızım yanıtını vermiştir. Dolayısıyla, katılımcıların önemli bir bölümü bu uygulamayla TL'nin itibarının arttığını düşünmekte, uygulamanın TL'ye duyulan güveni arttırdığı fikrine ise ihtiyatlı yaklaşmaktadır.

P3 yargısına, katılımcıların %26.1'i katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum ve P4 yargısına, katılımcıların %44.8'i katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum, %24.9'u da kararsızım yanıtını vermiştir. Dolayısıyla bu operasyon, katılımcıların ekonomi politikalarına ve kurumlarına duydukları güvende herhangi bir artış yaratmamış ve bununla tutarlı olarak katılımcıların enflasyon beklentilerinde herhangi bir azalmaya yol açmamıştır.

P5 yargısına, katılımcıların %52.7'si katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Dolayısıyla enflasyon dönemlerinin bir simgesi olduğu düşünülen üst değerde banknot basılması, bu uygulamada enflasyon belirtisi şeklinde algılanmamıştır.

Bu operasyonun tüketiciler üzerinde fiyatların düştüğü hissi yaratacağı ve böylelikle harcamalarının artacağı düşünülmektedir. Katılımcılara P6 yargısı yöneltilerek bu psikolojik etkinin meydana gelip gelmediği araştırılmıştır. Katılımcıların %71.3'ü bu yargıya katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Operasyonun iktisadi aktörler üzerinde gelirlerinin azaldığı hissi yaratarak harcamalarını azaltmalarına neden olabileceği ifade edilmektedir. Katılımcılara P7 yargısı yöneltilerek bu etkinin meydana gelip gelmediği

araştırılmıştır. Katılımcıların %64.4'ü bu yargıya katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Yukarıdaki bulgulardan hareketle, paradan sıfır atılmasının TL'nin itibarının artmasına yardım ettiği, ancak beklenen diğer olumlu veya olumsuz psikolojik etkilerin ortaya çıkmasında önemli bir etkisinin bulunmadığı sonucuna varılabilir.

4. Operasyonun Ekonomik Etkilerine Yönelik Bulgular

Operasyonla birlikte psikolojik etkilerle de bağlantılı olarak bir dizi ekonomik etkinin ortaya çıkacağı düşünülmüştür. Bu nedenle ankette ekonomik etkilerin araştırılmasına yönelik katılımcılara E1,...,E6 yargıları yöneltilmiştir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, operasyonun tek başına önemli bir psikolojik etki yaratamaması ortaya çıkabilecek ekonomik etkileri de sınırlandırmaktadır.

Operasyon öncesinde, YTL'ye geçişin paraya duyulan güveni artıracığı ve bunun ters dolarizasyon sürecinin yaşanmasına yardım edeceği düşünülmüştür. Bu konuda fikir edinebilmek amacıyla katılımcılara E1 yargısı yöneltilmiş ve bu yargıya, katılımcıların %38.2'si katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum, %20.5'i kararsızım ve %41.3'ü de katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Düşük gelir gruplarına sahip katılımcıların tasarruf yapamamaları, kararsızların oranını artırdığı düşünülmektedir. Ayrıca, Türkiye'deki faiz oranlarının yüksekliği ve TL'nin aşırı değerli hale gelmesi tasarruf sahiplerinin TL'ye yönelmelerine ve dolarizasyon oranının azalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu yargıya olumlu yanıt verenlerin oranı artmaktadır. Bu durumda operasyonun tek başına etkin olduğu söylenemez. Çünkü, kurların ve faizlerin genel düzeyini belirleyen temel unsurlar ekonominin temelleri ve uygulanan istikrar programıdır (www.tcmb.gov.tr, 20.01.2007).

E2 yargısına, katılımcıların %49.6'sı katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum, %18.3'ü kararsızım ve %32.1'i katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir.

Operasyonun genel anlamda makroekonomik değişkenlerdeki etkilerinin nasıl yorumlandığının tespit edilebilmesi amacıyla ankette E3 yargısına yer verilmiştir. Bu yargıya, katılımcıların %39.4'ü kararsız kalmıştır. Belirtilen yargı, anket formunda değişik bir ifadeyle de sorularak anketin güvenilirliği artırılmaya ve kararsızların cevap üstündeki etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. Nitekim E4 yargısına, katılımcıların %55.9'u katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Dolayısıyla, katılımcılara göre paradan sıfır atılmasının sadece olumlu psikolojik etkisi olduğu, fakat makroekonomik konularda herhangi bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Fiyat yuvarlamaları konusu operasyon öncesi en fazla tartışılan konulardan biridir. Bu nedenle ankette E5 yargısına yer verilerek katılımcıların bu konudaki genel düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %50.8'i YTL'ye geçişle birlikte fiyatların yukarıya yuvarlandığını düşünmektedir.

Operasyonla birlikte kuruluşların daha değerli hale geleceği ve böylece madeni para kullanma alışkanlığının artacağı ifade edilmektedir. Bu nedenle ankette E6 yargısına yer verilerek katılımcıların madeni para kullanma alışkanlığındaki değişiklik öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %55.2'si operasyonla birlikte madeni para kullanma alışkanlıklarının arttığını belirtmektedirler.

5. Operasyonun Başarısının Sürdürülebilirliğine Yönelik Bulgular

Beklenen psikolojik ve ekonomik etkilerin tam anlamıyla ortaya çıkmaması, operasyonun başarısız olduğu anlamına gelmemektedir. Daha önceden de belirtildiği gibi, tek başına bu tür operasyonlardan çok fazla beklentiye girilmemelidir. Paradan sıfır atılması operasyonunun başarısı, tekrar bol sıfırlı banknotlara dönülmemesiyle, teknik ve psikolojik gerekçelerin yeniden ortaya çıkmamasıyla değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, Türkiye'de en azından şimdilik başarılı bir para reformu gerçekleştirilmiştir. Bu operasyonu gerekli kılan yaşanan enflasyonist süreç olduğuna göre, operasyonun başarısının sürdürülebilirliği de enflasyondaki mücadeleyle yakından ilişkilidir. Başarının devamı için enflasyonu artıracak her türlü uygulamadan kaçınılmalıdır (Al, 2007: 121).

Ankette operasyonun başarısının sürdürülebilirliğine yönelik S1 ve S2 yargılarına yer verilmiştir. S1 yargısına, katılımcıların %89'u katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Dolayısıyla, ilk bakışta YTL'nin benimsenme sorununun aşıldığı söylenilebilir. Ancak, iktisadi aktörlerin bu düşünceyi ekonomik davranışlarıyla da desteklemesi gerekmektedir.

Paradan sıfır atılması operasyonunda sağlanan başarının en önemli sürdürülebilirlik göstergesi enflasyonun kalıcı olarak düşürülmesidir. S2 yargısına, katılımcıların %37.5'i katılmıyorum veya kesinlikle katılmıyorum, %25.6'sı kararsızım ve %36.9'u katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Yanıtların dengeli dağılması ve kararsızların oranının yüksek olması genel bir yargıya varılmasını güçleştirmektedir. Ancak, katılımcıların Türkiye'deki enflasyonun düşüş sürecine ihtiyatlı yaklaştığı ve enflasyonun kalıcı bir biçimde düşürüldüğüne inanmadığı söylenebilir. Bu konudaki belirsizlik ve şüphe başarının devamı açısından olumsuz bir gelişme olarak görülmektedir.

D. Araştırmanın Hipotezleri ve Hipotezlerin Test Edilmesi

Çalışmada, YTL'ye uyum durumu ve operasyonun olumsuz psikolojik etkilerinin ortaya çıkması üzerinde demografik faktörlerin anlamlı bir farklılığa neden olup olmadığı araştırılmıştır. Bu nedenle aşağıdaki hipotezler kurulmuş, uyum durumunu araştıran U1, U2 ve olumsuz psikolojik etkileri araştıran P5, P6, P7 yargılarının aritmetik ortalamaları ile demografik değişkenler arasındaki farklılık Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri ile sınanmıştır. Mann Whitney U testi ilişkisiz iki örneklem ortalamasının, Kruskal Wallis H testi ise

ilişkisiz ikiden fazla örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmektedir (Büyüköztürk, 2003, s.149-152).

H₁: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile YTL'ye uyum sağlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₂: Katılımcıların yaşları ile YTL'ye uyum sağlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₃: Katılımcıların gelir düzeyleri ile YTL'ye uyum sağlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₄: Katılımcıların meslekleri ile YTL'ye uyum sağlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₅: Katılımcıların cinsiyetleri düzeyleri ile YTL'ye uyum sağlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₆: Katılımcıların medeni durumları ile YTL'ye uyum sağlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₇: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile uygulamanın olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₈: Katılımcıların yaşları ile YTL'ye uygulamanın olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₉: Katılımcıların gelir düzeyleri ile uygulamanın olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₁₀: Katılımcıların meslekleri ile uygulamanın olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₁₁: Katılımcıların cinsiyetleri düzeyleri ile uygulamanın olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₁₂: Katılımcıların medeni durumları ile uygulamanın olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

YTL'ye uyum durumları ile katılımcıların demografik özellikleri arasındaki farklılığı araştıran Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 2'de, Mann Whiyney U Testi sonuçları ise Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2: YTL'ye Uyum Durumunun Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Soru	Demografik Faktörler	N	Sıra Ortalaması	χ^2 Değeri	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	
U1	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	35	209.40	15.559	2	.000
		Ortaöğretim	67	169.89			
		Yüksek Öğretim	215	147.40			
		Toplam	317				
U2	Yaş	17-30	163	151.27	10.182	3	.017
		31-40	74	153.96			
		41-50	53	163.99			
		51 ve üzeri	27	209.69			
		Toplam	317				

Tablo 2: YTL'ye Uyum Durumunun Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis H Testi Sonuçları (Devam)

	Meslek	Öğrenci	40	150.08	21.100	6	.002
		Memur	122	144.33			
		İşçi	35	165.49			
		Emekli	18	206.72			
		Serbest Meslek	54	185.53			
		Ev Hanımı	20	192.30			
		Diğer	28	121.93			
	Toplam	317					
	Gelir Düzeyi	0-450 YTL	63	168.61	11.790	5	.038
		451-700 YTL	48	193.94			
		701-1000 YTL	54	151.29			
		1001-1301 YTL	81	151.22			
		1301-1600 YTL	29	146.67			
		1601- ve üstü	42	138.08			
Toplam	317						

Tablo 2'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların eğitim düzeyleri ile YTL'ye uyum durumları arasında anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir. [$\chi^2(2)=15.559$, $p<0.05$]. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların eğitim düzeyleri YTL'ye uyum durumu üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmaktadır. Sıra ortalamaları*, ilk öğretimden yüksek öğretime gidildikçe düşmektedir. Yani katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça YTL'ye uyum sağlamaları kolaylaşmaktadır. Bu sonuç beklentilerle de uyumludur.

Tablo 2'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların yaşlarının YTL'ye uyum durumları üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açtığı anlamına gelmektedir. [$\chi^2(3)=10.182$, $p<0.05$]. Sıra ortalamaları yaş arttıkça artmaktadır. Yani katılımcıların yaşları arttıkça YTL'ye uyum sağlamaları zorlaşmaktadır.

Tablo 2'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların meslekleri ile YTL'ye uyum durumları arasında anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir. [$\chi^2(6)=21.100$, $p<0.05$]. Sıra ortalamaları en düşük meslekler; memurlar, öğrenciler ve diğer meslek grubundaki katılımcılardır. Sıra ortalamalarının en yüksek meslek grupları ise emekliler ve ev hanımlarıdır. Dolayısıyla, YTL'ye en zor alışanların emekliler ve ev hanımlarıdır. Emeklilerin yaş ortalamalarının yüksek ve ev hanımlarının genellikle düşük eğitim düzeyine sahip olmaları nedeniyle, bu sonuç yaş ve eğitim düzeyi ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 2'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların gelir düzeyleri ile YTL'ye uyum durumları arasında anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir. [$\chi^2(5)=11.790$, $p<0.05$]. Başka bir deyişle,

* Sıra ortalaması, 5'li Likert ölçeğine göre bir yargıya ait yanıtların küçükten büyüğe doğru sıralanıp, en küçük puana en düşük sıra sayısı olan 1 değeri verilerek en yüksek puana doğru sıralama yapılmakta ve gruba ait sıra toplamları grup büyüklüklerine bölünerek bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2003, s.149).

katılımcıların gelir düzeyleri YTL'ye uyum durumu üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmaktadır. 0-450 YTL gelir grubu hariç, gelir arttıkça sıra ortalamaları düşmektedir. Dolayısıyla, yüksek gelir grubundaki bireylerin YTL'ye daha kolay uyum sağladığı düşünülmektedir. 0-450YTL arası gelir grubundaki katılımcıların çoğunluğunun öğrencilerden meydana gelmesi ve yüksek eğitime sahip bireylerin daha yüksek gelir getiren işlerde çalıştıkları dikkate alındığında, bu sonuç eğitim düzeyi ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 3: YTL'ye Uyum Durumunun Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması, Mann Whitney U Testi Sonuçları

Soru	Demografik Faktörler	N	Sıra Ortalaması	Z Değeri	U Değeri	Anlamlılık Düzeyi	
U1	Cinsiyet	Kadın	140	164.09	-.897	11677.00	.370
		Erkek	177	154.97			
		Toplam	317				
U2	Medeni Durum	Bekar	151	144.97	-2.65	10414.50	.008
		Evli	166	171.76			
		Toplam	317				

Tablo 3'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların cinsiyetleri ile YTL'ye uyum durumları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. [U=11677, p>0.05]. Başka bir deyişle, katılımcıların cinsiyetleri YTL'ye uyum durumu üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır.

Tablo 3'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların medeni durumları ile YTL'ye uyum durumları arasında anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir. [U=10414.5, p<0.05].

Operasyonun olumsuz psikolojik etkileri ile katılımcıların demografik özelliklerine göre aradaki farklılığı araştıran Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 4'de, Kruskal Wallis H Testi sonuçları ise Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 4: Operasyonun Olumsuz Psikolojik Etkilerinin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması, Mann Whitney U Testi Sonuçları

Soru	Demografik Faktörler	N	Sıra Ortalaması	Z Değeri	U Değeri	Anlamlılık Düzeyi	
P5	Cinsiyet	Kadın	140	164.09	-.102	12308.00	.919
		Erkek	177	154.97			
		Toplam	317				
P6 P7	Medeni Durum	Bekar	151	144.97	-.533	12102.00	.594
		Evli	166	171.76			
		Toplam	317				

Tablo 4'eki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların cinsiyetleri ile operasyonun olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. [U=12308, p>0.05]. Başka bir deyişle, katılımcıların

cinsiyetleri operasyonun olumsuz psikolojik etkileri üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır.

Tablo 4'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların medeni durumları ile operasyonun olumsuz psikolojik etkileri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. [U=12102, p>0.05].

Tablo 5: *Operasyonun Olumsuz Psikolojik Etkilerinin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması, Kruskal Wallis H Testi Sonuçları*

Soru	Demografik Faktörler	N	Sıra Ortalaması	χ^2 Değeri	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	
P5	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	35	180.87	12.551	2	.002
		Ortaöğretim	67	187.37			
		Yüksek Öğretim	215	146.60			
		Toplam	317				
P6	Yaş	17-30	163	143.33	13.401	3	.004
		31-40	74	171.22			
		41-50	53	166.84			
		51 ve üzeri	27	204.70			
		Toplam	317				
P7	Meslek	Öğrenci	40	141.30	12.724	6	.048
		Memur	122	148.45			
		İşçi	35	178.74			
		Emekli	18	195.22			
		Serbest Meslek	54	165.90			
		Ev Hanımı	20	197.93			
		Diğer	28	141.16			
		Toplam	317				
P7	Gelir Düzeyi	0-450 YTL	63	173.03	14.307	5	.014
		451-700 YTL	48	176.50			
		701-1000 YTL	54	163.82			
		1001-1301 YTL	81	137.64			
		1301-1600 YTL	29	122.86			
		1601- ve üstü	42	177.90			
		Toplam	317				

Tablo 5'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların eğitim düzeylerinin paradan sıfır atılması operasyonunun olumsuz psikolojik etkileri üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olduğunu göstermektedir. [χ^2 (2)=12.551, p<0.05]. Başka bir deyişle, katılımcıların eğitim düzeyleri paradan sıfır atılması operasyonu ile ortaya çıkabilecek olumsuz psikolojik etkiler üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Görüldüğü gibi, en düşük sıra ortalaması yüksek öğretimdedir. Dolayısıyla, operasyonun olumsuz psikolojik etkisine en az maruz kalanlar yüksek öğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcılardır.

Tablo 5'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların yaşlarının operasyonun olumsuz psikolojik etkileri üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olduğunu göstermektedir. [χ^2 (3)=13.401, p<0.05]. En yüksek sıra ortalamasının 51 yaş ve üstü bireylerde, en düşük sıra ortalamasının ise 17-

30 yaş arası bireylerde olduğu dikkat çekmektedir. Bu sonuç, yaşlıların gençlerden daha fazla olumsuz psikolojik etkiye maruz kaldığını göstermektedir.

Tablo 5'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların meslekleri ile YTL'ye uyum durumları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [$\chi^2(6)=12.724$, $p<0.05$]. Başka bir deyişle, katılımcıların meslekleri YTL'ye uyum durumu üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmaktadır. Sıra ortalamalarının en düşük olduğu meslekler memurlar, öğrenciler ve diğer meslek grubundaki katılımcılardır. Sıra ortalamalarının en yüksek meslek grupları ise emekliler ve ev hanımlarıdır. Dolayısıyla, operasyonun olumsuz psikolojik etkilerine maruz kalanların daha çok emekliler ve ev hanımları olduğu düşünülmektedir. Bu durum yine yaş ve eğitim düzeyi ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5'deki analiz sonuçları, 0.05 anlamlılık düzeyinde katılımcıların gelir düzeyleri ile YTL'ye uyum durumları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [$\chi^2(5)=14.307$, $p<0.05$]. Başka bir deyişle, katılımcıların gelir düzeyleri YTL'ye uyum durumu üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmaktadır.

III. Sonuç ve Öneriler

Çalışma kapsamında yapılan anket çalışması aşağıdaki sonuçları ortaya çıkarmıştır:

- Türkiye'de yaşanan enflasyonist süreçle birlikte ortaya çıkan teknik problemler ve hükümetin yıllardır yapılamayan bir operasyonu yaparak siyasi prestij kazanma isteği bu operasyonun önemli gerekçeleridir.
- YTL'ye geçiş süreci incelendiğinde sorunsuz bir geçiş yaşandığı söylenebilir. Bu gelişmenin arkasında, uyumu kolaylaştıracak önlemlerin yanı sıra, zamanla kazanılan deneyimin, toplumun demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerinin de önemli yer tuttuğu düşünülmektedir. Özellikle toplumun yaş yapısı ve eğitim düzeyi en önemli etkenlerdir. Bununla birlikte, halk arasında günlük parasal ifadelerde "milyon" ve "milyar" ifadelerinin kullanılmaya devam ettiği ve tam anlamıyla uygulamaya alışılmadığı da gözlenmektedir.
- Bu operasyon TL'nin itibarını arttırmıştır. Ancak, katılımcıları ekonomi kurumlarına ve politikalarına duyduğu güven düzeyinde olumlu bir değişiklik yaratmamıştır. Çünkü, iktisadi aktörlerin güvenleri mevcut ekonomik ve siyasi konjonktürden yakından etkilenmektedir. Ayrıca, katılımcıların geneli incelendiğinde bu operasyon para aldanımı, yoksullaşma duygusu ve tüketim tembelliği gibi olumsuz psikolojik etkilere yol açmadığını ortaya çıkarmıştır. Olumsuz psikolojik etkilerin ortaya çıkmamasının arkasında yine toplumun demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerinin bir rolü bulunmaktadır.

- Paradan sıfır atılması, makroekonomik değişkenlerde olumlu veya olumsuz önemli bir değişiklik yaratmamıştır. Ortaya çıkacağı düşünülen olumlu psikolojik etkiler paralelinde bazı makroekonomik değişkenlerde iyileşmeler görüleceği düşüncesi gerçekleşmemiştir.
- Paradan sıfır atılması operasyonunun başarısı tekrar bol sıfırlı banknotlara dönülmemesiyle, teknik ve psikolojik gerekçelerin yeniden ortaya çıkmamasıyla değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, Türkiye’de en azından şimdilik başarılı bir para reformu gerçekleştirilmiştir. Bu operasyonu gerekli kılan yaşanan enflasyonist süreç olduğuna göre, operasyonun başarısının sürdürülebilirliği de enflasyonla mücadeledeki etkinliğe bağlıdır. Yapılan anket çalışması, katılımcıların Türkiye’deki enflasyonun düşüş sürecine ihtiyatlı yaklaştığını ve enflasyonun kalıcı bir biçimde düşürüldüğüne inanmadığını göstermiştir.

Bu sonuçlardan hareketle paradan sıfır atılması ile ilgili aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Paradan sıfır atılması basit bir sadeleştirme işlemidir. Dolayısıyla, bu tür operasyonlardan tek başına çok fazla başarı beklenilmemelidir. Bu tür uygulamalar diğer parasal ve ekonomik reformlarla desteklenmedikçe gerçek bir başarı sağlanamayacak ve atılan sıfırlar yaşanan enflasyon sürecinde yeniden geri dönecektir. Bu nedenle, gerekli parasal ve ekonomik reformlar gerçekleştirilmeli ve kararlılıkla uygulanmalıdır. Bu çerçevede, siyasi ve ekonomik istikrar ortamı sağlanmalı ve sürdürülmelidir. Özellikle enflasyona yol açan etkenler ortadan kaldırılmalıdır.
  - Toplumun demografik yapısı, yapılan reformların benimsenmesini ve başarısını etkilemektedir. Bu nedenle, reformlar öncesinde toplumun yapısı iyi analiz edilmeli ve bu yapıya uygun gerekli önlemler alınmalıdır.
  - Eğitim düzeyi reformların doğru algılanmasında, değerlendirilmesinde, gerekli uyumun sağlanmasında ve dolayısıyla, reformların başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, toplumun eğitim düzeyi artırılmalı ve bu konuda gerekli yatırımlar yapılmalıdır.
- Bundan sonraki çalışmalarda;
- Anket çalışması Türkiye genelinde ve daha kapsamlı yapılabilir.
  - Anket çalışması periyodik zamanlarda yapıp, belirtilen konularda yaşanan değişim değerlendirilebilir.
  - Araştırmada test edilen hipotezler artırılabilir. YTL’ye uyum durumu ve operasyonun olumsuz psikolojik etkileri dışındaki diğer konularda da hipotezler oluşturulup, test edilebilir.

Kaynaklar

- Addison, T., Geda, A., Billon L.B., Murshed, S.M., (2001), "Financial Reconstruction in Conflict and Post-Conflict Economies" *WIDER Discussion Paper*, 2001/90, ss.1 14.
- Akyazı, H., (2002), "Türk Lirası'ndaki Sıfırlar ve Paradan Sıfır Atılması", *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16(3-4), ss.41 57.
- Al, İ., (2007), Parasal Reformlar Kapsamında Türkiye'deki Paradan Sıfır Atılması Operasyonu Üzerine Bir Araştırma, KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, Trabzon.
- Bayır, İ., Gülseren, B. (2004), "Parada Sadeleştirme Yeni Türk Lirası" *TÜSİAD Görüş Dergisi*, 60, ss.20 29.
- Büyüköztürk, Ş., (2003), Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum, Pagem Yayınları, Ankara.
- Flood, R.P., Garber, P.M., (1980), "An Economic Theory of Monetary Reform", *Journal of Political Economy*, 88, ss. 24 58.
- Günel, M., (2000), Türk Lirası'ndan Sıfır Atılması ve Yeni Lira Uygulaması", *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 171, ss.84 89.
- Gür, T.H., (2004), Yeni Türk Lirasına Geçiş, Ankara Sanayi Odası, Ankara.
- Kalaycı, İ., (2000), "TL'den Sıfır Atma Operasyonu", *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 7, ss.3 17.
- Mas, I., (1995), "Things Governments Do to Money: A recent History of Currency Reform Schemes and Scams", *KYKLOS*, 48, ss.483 512.
- Serdengeçti, S., (2004), "Başkan Serdengeçti'nin YTL Tanıtım Kampanyası Hakkında Yaptığı Sunum", Ankara.
- Şen, H., Keskin A., "TL'den Sıfır Atılması ve Yeni TL" *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 36, 1 17.
- TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, 22.01.2004, E.1/741, K.72
- Williamson, S.D., (2005) "Limited Participation and The Neutrality of Money", *Federal Reserve Bank of Richmond Economic Quarterly*, 91/2, ss.1 20.
- Wynne, M.A., (2002), "The Euro Cash Changeover", *Southwest Economy*, 2, ss.1 5.
- http://www.tcmb.gov.tr/yeni/banka/yenilira/para_reformu.pdf (20.01.2007).

Ek 1: Anketteki Yargılara Ait Yanıtların Dağılımı (%)

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Ortalama
G:Gereklilik U:Uyum Durumu P:Psikolojik Etkiler E:Ekonomik Etkiler S:Başarının Sürdürülebilirliği							
G1	İşlemlerin ve kayıtların zorlaşması bu uygulamayı zorunlu hale getirmiştir.	42.9	40.7	5.40	7.60	3.50	4.12
G2	Hükümetin siyasi itibar kazanma isteği bu uygulamanın gerekçelerindedir.	16.1	40.4	13.9	21.8	7.90	3.35
G3	Geçen süreçte bu uygulamanın gerçekten gerekli olduğunu düşünüyorum.	24.6	45.1	17.7	8.80	3.80	3.78
U1	Alışverişlerimde TL-YTL dönüşümünde problem yaşadım.	10.7	21.1	3.20	36.3	28.7	2.49
U2	Alışverişlerimde TL-YTL dönüşümünde problem yaşıyorum.	6.30	11.7	1.90	39.1	41.0	2.03
U3	YTL banknotların eskileriyle aynı fiziksel özelliklerde basılması uyumu kolaylaştırmıştır	40.6	46.1	7.6	4.7	1.3	4.19
U4	YTL'ye uyum toplum tarafından kolay olmuştur.	11.4	36.9	20.5	25.6	5.70	3.23
P1	Bu uygulamayla TL'nin itibarı artmıştır.	16.4	29.3	15.1	29.0	10.1	3.13
P2	Bu uygulamayla TL'ye olan güvenim artmıştır.	15.1	25.6	20.5	26.8	12.0	3.05
P3	Bu uygulamayla ekonomi politikalarına ve kurumlarına olan güvenim artmıştır.	5.0	21.1	28.1	30.3	15.5	2.70
P4	Bu uygulamayla enflasyon beklentilerimi azalmıştır.	6.3	24.0	24.9	34.1	10.7	2.81
P5	50 ve 100 YTL'lik yeni banknotlar, bende paranın değerinin düştüğü hissi yaratmıştır	14.2	24.6	8.5	36.3	16.4	2.84
P6	Bu uygulama bende fiyatların düştüğü hissi yaratmıştır.	1.9	17.0	9.8	42.9	28.4	2.21
P7	Bu uygulama bende gelirim düşüğü hissi yaratmıştır.	5.4	20.8	9.5	44.8	19.6	2.48
E1	Tasaruflarımı artık YTL olarak yapıyorum.	10.7	30.6	20.5	30.6	7.6	3.06
E2	Bu uygulama TL'nin değerini artırmıştır.	10.3	21.8	18.3	36.0	13.6	2.79
E3	Paradan sıfır atılması makroekonomik konulara olumlu katkı yapmıştır.	6.3	25.6	39.4	19.9	8.8	3.01
E4	Yalnızca olumlu psikolojik etkisi olmuştur, Makroekonomik konularda etkisi olmamıştır.	24.0	31.9	17.7	18.9	7.6	3.46
E5	Fiyat yuvarlamaları nedeniyle fiyatlar artmıştır.	14.8	36.0	21.5	16.1	11.7	3.26
E6	Madeni para kullanma alışkanlığım artmıştır.	13.9	41.3	10.1	26.2	8.5	3.26
S1	YTL yerine daha güçlü paraların resmi para birimi olarak kabul edilmesi gerekir.	2.2	4.1	4.7	20.2	68.8	1.51
S2	Enflasyonun kalıcı düşürülemediğini ve tekrar sıfırlı günlere dönüleceğini düşünüyorum.	10.1	26.8	25.6	20.5	17.0	2.92

